

- visienota -

Participatie in Tytsjerksteradiel

meidwaan !

versie : definitief
datum : september '10
auteur : P. vd Burgh/Q. Sirag
afdeling: Wurk&Bystân/Mienskip

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 Wat verstaan we onder participatie.....	5
2.1 Soorten participatie in een model.....	5
3 Kader en uitgangspunten voor participatie in Tytsjerksteradiel	8
3.1 Gemeentelijk beleid.....	8
3.2 De sociale staat van de gemeente Tytsjerksteradiel.....	8
4 Visie op participatie	9
4.1 De participatie-ambitie van Tytsjerksteradiel	9
4.2 Rol van de gemeente, inwoners en andere betrokkenen	11
5 Participatie in diverse invullingen.....	14
5.1 Arbeidsmarktparticipatie	14
5.1.1 Participatie en re-integratie (werk en activering)	14
5.1.2 Participatie en inburgering	15
5.1.3 Participatie en volwasseneneducatie	16
5.1.4 Participatie en economie/bedrijfsleven	17
5.2 Sociale participatie	18
5.2.1 Participatie en zorg	18
5.2.2 Participatie en ondersteuning bij opgroeien en opvoeden	19
5.2.3 Participatie en cultuur	21
5.2.4. Participatie en sport	21
5.3 Maatschappelijke participatie	22
5.3.1 Participatie en sociale samenhang, leefbaarheid,	22
5.3.2 Participatie en vrijwilligerswerk	24
5.3.3 Participatie en mantelzorg.....	25
6 Uitgangspunten voor keuzes en doelgroepen in beleid en uitvoering	26
6.1 Algemene uitgangspunten	26
6.2 Algemene doelgroepen	27
6.3 Prioritaire doelgroepen bij individuele participatieondersteuning.....	27
6.3 Verdere uitwerking van de participatievisie	29
6.4 Financiën	30
7 Samenvatting	32

1. INLEIDING

1.1. Algemeen

Participatie is de laatste jaren een kernbegrip geworden in rijks- en gemeentebestuur. Steeds meer wil de overheid tegenwicht bieden aan uitsluiting en individualisering in de samenleving, en wil investeren in een samenleving met inwoners die betrokken zijn en betrokken worden bij hun directe leefomgeving. En dat begint met meedoen van individuen. Meedoen kan langs allerlei wegen zoals via betaald werk, sociale activiteiten, vrijwilligerswerk, mantelzorg.

Op tal van beleidsvelden heeft de gemeente Tytsjerksteradiel beleid of een aanpak gericht op diverse vormen van participatiebevordering. Met deze notitie wil de gemeente een visie op participatie schetsen die als integraal kader kan dienen bij de verdere uitwerking van beleid en inzet op participatie op de diverse deelgebieden. Deze notitie is dus niet bedoeld om nieuwe beleidswegen in te slaan, maar om al bestaande aanpak en beleid te voorzien van een integrale visie op participatie. Het effect moet zijn dat tussen de verschillende beleidsterreinen en activiteiten meer verbinding en afstemming wordt gevonden, waarmee mogelijkheden beter worden benut en waarmee voor burgers en samenleving een beter resultaat wordt bereikt.

1.2. Aanleiding

Directe aanleiding tot het opstellen van een participatievisie is de invoering van de Wet participatiebudget op 1 januari 2009. Deze wet moet het gemeenten, door samenvoeging van budgetten, mogelijk maken integraal participatiebeleid te voeren op de terreinen van inburgering (WI), educatie (WEB) en het toeleiden naar werk (WWB). Tytsjerksteradiel is al nadrukkelijk beleid aan het voeren op het stimuleren van actieve participatie, naast de mogelijkheden die WWB, WI, WIJ en WEB bieden. Zo zet de gemeente met haar WMO-beleid nadrukkelijk in op het meedoen van iedereen aan de lokale samenleving. Ook op beleidsterreinen als sport, cultuur en onderwijs is participatie een essentiële factor.

Voor de gemeente Tytsjerksteradiel is voorgaande aanleiding om met een integrale participatievisie te schetsen wat participatie voor haar betekent en op welke manier de gemeente daar verder invulling aan wil geven. Met deze participatievisie beoogt de gemeente bij te dragen aan realisering van de opgaven en ambities om iedereen de kans te bieden zich te ontwikkelen en om de sociale samenhang in de gemeente te versterken. De participatievisie betreft dus een breder terrein dan alleen de Wet participatiebudget: voor versterking en stimulering van participatie kan het participatiebudget worden ingezet, maar ook andere budgetten.

1.3. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een aanduiding van het begrip participatie en de vormen van participatie. Hoofdstuk 3 gaat kort in op de kaders en uitgangspunten die Tytsjerksteradiel al eerder heeft vastgelegd over participatie. Hoofdstuk 4 schetst de visie van Tytsjerksteradiel op participatie. In hoofdstuk 5 worden de beleidsterreinen (met doelgroepen) aangeduid die direct een relatie hebben met meedoen-in-de-samenleving. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de keuzes voor doelgroepen en aandachtspunten bij nadere uitwerking.

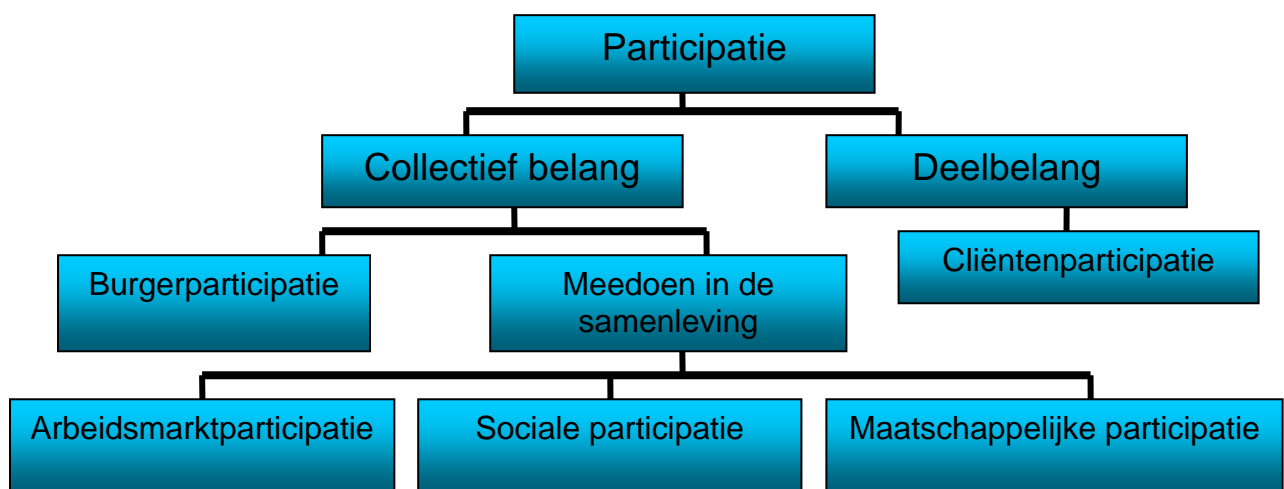
2. WAT VERSTAAN WE ONDER PARTICIPATIE ?

Steeds meer wordt van inwoners gevraagd te participeren of (met andere woorden) mee te doen in de samenleving. In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) wordt participatie nadrukkelijk genoemd als uitgangspunt. Andere voorbeelden zijn inburgering, volwasseneneducatie en reïntegratie. Verder is het begrip participatie bijvoorbeeld ook van belang bij het (her)inrichten van buurten en dorpen: fysieke inrichting en vormgeving kan belemmerend of stimulerend uitwerken op meedoen in de samenleving. Vaak wordt buurtbewoners gevraagd via burgerparticipatie of inspraak hun mening kenbaar te maken over hun directe leefomgeving en de inrichting hiervan. Daarnaast vragen organisaties veelal van hun klanten om via cliëntenparticipatie mee te denken over de dienstverlening en het beleid. Het begrip participatie wordt dus op verschillende manieren gebruikt. Maar wat willen we nou eigenlijk verstaan onder participatie en op welke manier kan Tytsjerksteradiel hieraan inhoud geven? In de volgende paragraaf worden in een schema de verschillende vormen van participatie ten opzichte van elkaar geplaatst.

2.1. Soorten participatie in een model

Overeenkomst in de verschillende manieren waarop het begrip 'participatie' wordt gebruikt, is dat het gaat om 'meedoen'. Maar er zit verschil in de terreinen waarop wordt meegedaan en het doel dat daarmee wordt gediend.

Tytsjerksteradiel hanteert een participatiemodel dat verschillende vormen van participatie onderscheidt. Het model gaat ervan uit dat participatie gericht kan zijn op een collectief doel (het algemeen belang of de samenleving als geheel) of een groepsgewijs doel (deelbelangen). Onder deze twee doelstellingen kunnen verschillende vormen van participatie worden gerubriceerd.

Tytsjerksteradiel ontleent dit model aan het “Praktijkgericht Participatiemodel” van Arcon en TU-Twente (2006), maar past het model aan het al eerder vastgestelde eigen WMO-beleid aan. Voor het doel van deze nota (visie) is hier niet gekozen voor andere modellen die wel gehanteerd worden, zoals Participatiewiel (t.b.v. beleidsinteractie), Participatieladder (t.b.v. individuele participatie). Hieronder worden de verschillende participatievormen in het model verder aangeduid.

Burgerparticipatie

Burgerparticipatie wordt hier bedoeld als een politieke activiteit die verder gaat dan alleen stemmen: een vorm waarin inwoners actief meedenken en meebeslissen over beleid dat hen zelf direct treft. Voorbeelden: herstructurering van straat, buurt of dorp, veranderingen in voorzieningen, toekomstvisie van de gemeente.

Burgerparticipatie kan 'zonder organisatie' gebeuren. Voorbeelden: het bijwonen van inspraakavonden, het meepraten over de inrichting van een straat. Maar er kunnen ook organisaties voor worden opgericht, zoals dorpsraden of een WMO-raad. Het gaat dan om een algemeen belang en niet het belang van een enkele doelgroep.

Cliëntenparticipatie

Bij cliëntenparticipatie gaat het om het behartigen van de belangen van een specifieke groep mensen door en vanuit die groep zelf. Voorbeelden: cliëntenraad van de gemeente, de seniorenraad, bewonersraden van verzorgingsinstellingen etc..

“Meedoen in de samenleving”

Dit gaat over zelf meedoen en/of anderen ondersteunen om mee te doen aan de samenleving. Het kent verschillende vormen:

a. Arbeidsmarktparticipatie

Arbeidsmarktparticipatie is het deelnemen aan de arbeidsmarkt. Dit is vooral gericht op economische zelfredzaamheid, oftewel het kunnen voorzien in een eigen inkomen. Ook sociale werkvoorziening hoort bij arbeidsmarktparticipatie, evenals combinaties van werken en leren, scholing en vrijwilligerswerk als die dienen als opstap voor betaald werk.

b. Sociale participatie

Sociale participatie heeft betrekking op het ‘sociaal kapitaal’ van een individu; het gaat er om dat inwoners zich in het dagelijks leven met andere mensen kunnen redden. Daarbij horen activiteiten in de samenleving, van onderwijs volgen, Nederlands leren, een sociaal netwerk opbouwen en onderhouden, tot burenhulp. Ook het actief deelnemen aan georganiseerde sociale, culturele, sportieve activiteiten hoort hierbij. Sociale participatie leidt tot kennismaken en ontmoeten, jong en oud, alle gezindten, autochtoon, allochtoon. Het biedt daardoor kansen en mogelijkheden om actief mee te doen in de samenleving.

Sociale participatie levert een bijdrage aan de leefbaarheid en sociale cohesie in dorp of buurt.

c. Maatschappelijke participatie

Maatschappelijke participatie gaat een stap verder. Burgers worden niet alleen gestimuleerd om sociale netwerken op te bouwen ten behoeve van zichzelf, maar ook om zich actief in te zetten voor de gemeenschap, zich in te zetten voor anderen, vrijwilligerswerk, mantelzorg. Het gaat bij maatschappelijke participatie ook om zelf actief zijn, zoals het zelf vormgeven aan groeps- of verenigingsverband. Maatschappelijke participatie versterkt de leefbaarheid en sociale cohesie in dorp of buurt.

Focus op “meedoen–in–de–samenleving”

In deze participatievisie richt Tytsjerksteradiel zich op de varianten onder “meedoen–in–de–samenleving”. *Burgerparticipatie* en *cliëntenparticipatie* worden in deze visie niet verder uitgewerkt. Niet omdat dat ze minder of niet belangrijk zijn¹, maar als specifieke participatievormen hebben ze een eigen beleids- of wettelijk kader. Burgerparticipatie is onderdeel van het gemeentelijk communicatiebeleid (nota communicatiebeleid, 2007). Hierin is vastgelegd op welke manier, op welk moment, welke partijen betrokken worden bij besluitvorming. Cliëntenparticipatie wordt geregeld op basis van wet- en regelgeving op specifieke gebieden.

¹ De verschillende participatievormen kunnen elkaar versterken. Als inwoners meedoen–in–de–samenleving, is de kans groter dat zij ook mee willen denken en beslissen over de eigen leefomgeving of in een cliëntenraad zitting willen nemen. Bij uitwerking van participatievisie naar beleid zal uiteraard, waar aan de orde, ook naar de samenhang met burgerparticipatie en cliëntenparticipatie worden gekeken.

3. KADER EN UITGANGSPUNTEN VOOR PARTICIPATIE IN TYTSJERKSTERADIEL

3.1 Gemeentelijk beleid

Een visie op participatie in Tytsjerksteradiel moet gebaseerd zijn op de kaders en de uitgangspunten die de gemeente al hanteert. In het Collegeprogramma 2010 – 2014 geeft het college van B&W onder meer aan wat zij van belang vindt om de sociale samenhang in de gemeente te waarborgen. Voorts zijn in diverse notities kaders en uitgangspunten voor een participatievisie geformuleerd, zoals in de nota Tûk Lokaal Maatwurk (Wmo/Gezondheidsbeleid), notities over Inburgering, WWB, reïntegratie, Kunst&Cultuur, Armoedebestrijding, Sportnota, etc.. In het gemeentelijk beleid nemen participeren en meedoen een belangrijke plaats in. Tytsjerksteradiel is een sociale gemeenschap met als hoofdkenmerk een actieve deelname aan de samenleving door (in principe) alle inwoners. Dit kan door te werken in loondienst, als zelfstandig ondernemer, als deelnemer of vrijwilliger bij verenigingen of organisaties in de locale samenleving, of als ondersteuner van naasten. Op deze manier dragen alle inwoners bij aan de sociale gemeenschap. Wie (nog) niet mee kan doen, moet kunnen rekenen op hulp en ondersteuning. De gemeente wil de mensen in de Tytsjerksteradiel centraal stellen, het talent, de kracht en de kwaliteit van de inwoners benutten. In de sociale-, culturele en de sportverenigingen worden de sociale verbanden versterkt van jong en oud, van diverse mogelijkheden, achtergrond of herkomst. Voor de gemeente zijn belangrijke doelgroepen hierbij: jongeren, ouderen, mensen met fysieke- of psychisch beperking, mensen die afhankelijk zijn van een uitkering en voor wie een plek op de arbeidsmarkt gewenst is. De gemeente Tytsjerksteradiel wil inzetten op sociale samenhang in een gemeente waar iedere inwoner zich mee verbonden voelt. Hiervoor is nodig dat (in principe) iedere inwoner naar vermogen meedoet en een bijdrage levert.

3.2. De sociale staat van de Gemeente Tytsjerksteradiel

De sociale staat van de gemeente is over het algemeen goed te noemen. In de laatstgehouden tevredenheidsonderzoeken scoort Tytsjerksteradiel goed op wonen, veiligheid en werkloosheid. Op leefstijl (bewegen, roken, drinken) van de inwoners is de score minder dan gemiddeld. Het niveau van maatschappelijke voorzieningen is in Tytsjerksteradiel goed op orde. Globaal gezien is men tevreden over wonen, sociale- en zorgvoorzieningen, onderwijs, dorpshuizen, bibliotheken, sportvoorzieningen. Over de voorzieningen voor de jeugd is men minder te spreken. Demografische en maatschappelijke trends als vergrijzing en individualisering zullen in de komende decennia druk leggen op de ontwikkelingen op het gebied van wonen, onderwijs, werk en vrije tijd.

4. VISIE OP PARTICIPATIE

Tytsjerksteradiel richt zich met de participatievisie niet alleen op kwetsbare groepen, maar op alle inwoners. De gemeente staat voor een integrale aanpak: van voorzieningen, wonen, maatschappelijke ondersteuning, leefbaarheid tot sociale samenhang. Goede sociale samenhang is belangrijk voor een vitale gemeente. In een vitale gemeente doet iedereen mee, is voor iedereen wat te doen en wordt niemand uitgesloten. Participatie is hierbij een sleutelbegrip. Betrokkenheid begint met meedoen en dit kan op veel verschillende manieren. Hoewel invoering van de Wet participatiebudget aanleiding is tot het opstellen van een participatievisie, ziet Tytsjerksteradiel participatie in een bredere context dan alleen participatiebudget. De gemeente ziet die nieuwe budgettaire mogelijkheden in samenhang met de participatiebevordering in het kader van de Wmo en de beleidsvelden welzijn, ruimtelijke inrichting, gezondheid, opvoeding en onderwijs, sport en cultuur.

4.1 De participatie-ambitie van Tytsjerksteradiel

Veel inwoners in Tytsjerksteradiel zijn al actief doordat ze betaald werk hebben, vrijwilliger zijn, mantelzorg uitvoeren of op de school van hun kinderen actief zijn. De gemeente wil dit graag zo houden en wil dat degene die nu (nog) niet meedoen ook mee gaan doen. Niemand mag worden uitgesloten. Tytsjerksteradiel vraagt haar inwoners maatschappelijk actief te zijn en nodigt iedere inwoner hiertoe uit. Iedereen die een bijdrage levert aan de sociale gemeenschap (in dorp, buurt en eigen woonomgeving) vergroot de binding en versterkt de sociale samenhang. Die bijdrage biedt ook kansen en mogelijkheden om eigen talenten te ontplooiën en zich te ontwikkelen. Meedoen aan de samenleving kan op verschillende manieren, zowel georganiseerd als ongeorganiseerd: werken in betaalde baan, een opleiding volgen, een inburgeringscursus volgen, een bijdrage leveren aan dorp of buurt, meehelpen op de school, vrijwilligerswerk, hulp aan burens, mantelzorg, bijwonen van / meedoen aan culturele activiteiten, in georganiseerd verband sporten.

Visie en ambitie

Voor de gemeente Tytsjerksteradiel is “meedoen-in-de-samenleving” kern van haar participatiebeleid, en is het van belang dat iedereen op eigen wijze meedoet in de samenleving. Alle inwoners leveren een bijdrage aan de sociale samenhang en binding in de gemeente, dorp en buurt. Ook instellingen en bedrijfsleven vervullen een rol in bevordering van participatie in de locale gemeenschap.

Als algemene participatieambitie wil de gemeente Tytsjerksteradiel dat elke inwoner naar eigen vermogen op minimaal twee terreinen “meedoet-in-de-samenleving”.

Wij realiseren ons dat met deze visie een forse ambitie wordt neergelegd. Specifieke elementen van deze ambitie (iedereen, naar vermogen, minimaal op twee terreinen) worden hieronder toegelicht.

Iedereen

Tytsjerksteradiel vindt dat alle inwoners een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij in het algemeen en de lokale samenleving in het bijzonder. De gemeente gaat ervan uit dat iedereen kwaliteiten en talenten heeft die hij/zij kan inzetten voor gemeente, dorp of buurt. Iedere inwoner wordt dan ook uitgenodigd en gestimuleerd om mee te doen. De gemeente ambieert dat niemand zich afzijdig houdt van de samenleving of wordt uitgesloten.

Dit betekent dat de gemeente zich niet alleen richt op doelgroepen waarvoor zij een directe verantwoordelijkheid heeft (uitkeringsgerechtigden en inburgeraars) of die (nog) niet in staat zijn om te participeren (bijv. mensen met fysieke of psychische beperking). Ook de inwoners die zelfstandig en economisch zelfredzaam zijn, veruit de grootste groep, ziet de gemeente als doelgroep voor participatie. De gemeente wil deze inwoners overtuigen en stimuleren om mee te (blijven of gaan) doen of om anderen te ondersteunen bij het meedoen. Daarnaast willen we de inwoners kansen bieden en stimuleren om zich te ontwikkelen en gebruik te maken van de aanwezige maatschappelijke voorzieningen. Hierdoor hebben alle inwoners de mogelijkheid een actieve bijdrage te leveren aan de leefbaarheid van de gemeente, dorp of buurt.

Naar vermogen

Tytsjerksteradiel streeft ernaar dat alle inwoners een bijdrage leveren binnen hun eigen mogelijkheden en capaciteiten. Belemmerende factoren (werkloosheid, ziekte of onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal, lichamelijke of psychische beperking) moeten waar mogelijk worden weggenomen of gecompenseerd.

Participatie kan op zich ook een middel zijn om belemmeringen weg te werken. Zo kan (vrijwilligers)werk leiden tot het vergroten van eigenwaarde en het opbouwen van een sociaal netwerk. Het meedoen in de samenleving biedt bovendien mogelijkheden voor ieders eigen emancipatie en integratie.

Het vermogen om mee te doen aan de samenleving is ook afhankelijk van de levensfase waarin inwoners verkeren. Mensen met kinderen participeren bijvoorbeeld in andere sociale verbanden dan ouderen. Inwoners met een baan hebben niet altijd evenveel tijd om als vrijwilliger actief te zijn naast hun werk. Bij jongeren ligt de prioriteit vaak bij hun opleiding.

De gemeente wil rekening houden met ieders persoonlijke situatie en vraagt en stimuleert mensen om binnen die mogelijkheden mee te doen.

Minimaal op twee terreinen

Op veel beleidsterreinen streeft de gemeente minimaal naar sociale redzaamheid van inwoners, bijvoorbeeld door ondersteuning bij (zorg)voorzieningen of door uitkering te voorzien in eigen inkomen. Dit is nodig om als inwoner vervolg stappen te kunnen zetten in andere vormen van participatie.

In haar participatiebeleid streeft Tytsjerksteradiel naar meer dan alleen economische zelfredzaamheid. Om daadwerkelijk een bijdrage te leveren aan sociale samenhang in gemeente, dorp en buurt wil de gemeente inwoners verleiden om, naast hun baan of opleiding, nog een of meer andere activiteiten te ondernemen in de samenleving, zoals vrijwilligerswerk, actief zijn in de buurt of georganiseerd sporten.

De gemeente begrijpt dat niet iedereen altijd op meer dan één terrein kan of wil participeren. Uiteraard zijn inwoners vrij om ieder voor zich hierin keuzes te maken. Maar de gemeente wil wel motiveren, stimuleren, verleiden zodat iedereen zich zo veel mogelijk inzet voor het gemeenschappelijk belang en de samenleving.

4.2 Rol van de gemeente, van de inwoners en van andere betrokkenen

Tytsjerksteradiel vindt “meedoen in de samenleving” een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen: inwoners, overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Actief burgerschap heeft immers te maken met een wisselwerking tussen inwoners onderling en tussen inwoners en hun omgeving (waarin overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven actief zijn). Van inwoners vergt participatie dat zij indien nodig kennis en vaardigheden ontwikkelen om actief te worden in de samenleving. Van de overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijven vergt participatie dat zij burgers uitnodigen, stimuleren, ondersteunen en toerusten. Dit vraagt van gemeente, maatschappelijke organisaties en ondernemers meer dan voorheen om vraaggericht in plaats van aanbodgericht te werken.

Rol van de gemeente

Tytsjerksteradiel wil haar inwoners *overtuigen, verleiden, stimuleren, ondersteunen, activeren, faciliteren en (in specifieke gevallen ook) dwingen om een bijdrage te leveren aan de samenleving*. De gemeente kiest haar rol afhankelijk van de situatie of de doelgroep.

Het grootste deel van onze inwoners is in meer of mindere mate zelfredzaam. Deze inwoners wil Tytsjerksteradiel *overtuigen, verleiden en stimuleren* om een actieve bijdrage te leveren, mee te doen, en het meedoen van anderen te ondersteunen. Het

gaat dan vooral om algemene voorzieningen in stand en toegankelijk houden en vrijwilligerswerk ondersteunen en stimuleren.

Wie (nog) niet mee kan doen, mag rekenen op hulp, *ondersteuning of facilitering* van de gemeente. Naar die mensen wil de gemeente toegaan, luisteren naar hun vragen en behoeften. Waar nodig wordt ondersteuning geboden zoals inkomensvoorzieningen, financiële dienstverlening of verwijzing naar diensten-, zorg- en hulpverleningsinstellingen.

Daarnaast worden mensen *gestimuleerd en geactiveerd* om zich te ontwikkelen met inzet van educatie en opleiding. Bij dat faciliteren gaan we actief op zoek naar de vraag en behoefte van ondersteuning en gaan we de participatievoorzieningen waar mogelijk en nodig in dorps-/buurtactiviteiten aanbieden.

Tytsjerksteradiel vindt “meedoen in de samenleving” in principe een vrijwillige keuze van de inwoners. Maar er zijn situaties waarin de gemeente *dwingend* kan optreden:

- Inwoners met een uitkering zal de gemeente vanuit haar reïntegratiebeleid verplichten om via arbeidsmarktparticipatie (economisch) zelfredzaam te worden.
- Inburgeringsplichtigen krijgen van de gemeente een beschikking met een uiterste termijn om het inburgeringsexamen te halen.
- Jongeren tot 23 jaar die niet over een startkwalificatie beschikken, kan de gemeente verplichten tot het volgen van onderwijs en/of leerwerktraject, gericht op het behalen van een startkwalificatie.
- De Wet investeren in jongeren (WIJ) verplicht gemeenten jongeren van 18–27 jaar een werkleeraanbod te doen of een voorziening aan te bieden die leidt tot een duurzame arbeidsparticipatie, als voorwaarde voor de toekenning van een uitkering.

De gemeente kan dat “dwingend optreden” op verschillende manieren invullen. Het kan door het niet toekennen van een voorziening, het opleggen van boetes of door het korten op een uitkering. Dit wordt altijd individueel bepaald en het niet toekennen en sanctioneren heeft te allen tijde een wettelijke basis.

Eigen verantwoordelijkheid inwoners

Inwoners zijn in de visie van Tytsjerksteradiel in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor hun eigen leven en de keuzen die zij daarin maken.

Daarbinnen hebben inwoners een grote mate van vrijheid in de keuze of en de manier waarop ze willen participeren in de samenleving.

Tegelijkertijd maken alle individuen deel uit van de samenleving. Die samenleving is niet een optelsom van alle individuen, maar wordt gevormd door talloze sociale verbanden, netwerken en organisaties. In dat licht vindt de gemeente het van belang dat haar inwoners een actieve bijdrage leveren aan de samenleving, aan de eigen directe leefomgeving. De overheid kan hierbij de randvoorwaarden bieden en

belemmeringen zoveel mogelijk wegnemen, maar het blijven de inwoners in de dorpen en buurten zelf die het waar maken.

Rol van maatschappelijke instellingen, organisaties en bedrijven

“Meedoen in de samenleving” is in onze ogen niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente en haar inwoners. In de praktijk blijkt al dat maatschappelijke organisaties en bedrijven een belangrijke rol hebben in het opzetten en in stand houden van sociale en economische verbanden.

Tytsjerksteradiel wil bedrijven en maatschappelijke instellingen en organisaties (blijven) stimuleren om hun activiteiten te organiseren die gericht zijn op participatie van alle inwoners. Bij maatschappelijke instellingen en organisaties gaat het om een grote variatie, van professioneel tot alleen bestaand uit vrijwilligers. Deze organisaties hebben veelal hun eigen kenmerken, van levensbeschouwelijke aard tot algemeen. Al deze organisaties leveren een bijdrage aan de participatie van inwoners in Tytsjerksteradiel. De gemeente wil zich naar deze organisaties dienstverlenend opstellen en ondersteuning bieden waar dat noodzakelijk is. Daar waar er een subsidierelatie is wil de gemeente overleggen op welke manier inhoud en sturing gegeven kan worden aan participatieactiviteiten. Bij het bedrijfsleven is het vooral van belang bedrijven aan Tytsjerksteradiel te binden, in verband met de economische bedrijvigheid en de werkgelegenheid. Instrumenten hiervoor zijn o.m. goede dienstverlening vanuit Economische Zaken, gunstig vestigingsklimaat, team Arbeidsbemiddeling en de Werkpleinen.

Daarbij geeft de gemeente het goede voorbeeld door ook in de eigen organisatie met het personeels- en diversiteitsbeleid op participatiebevordering in te zetten.

5. PARTICIPATIE IN DIVERSE INVULLINGEN

In het vorige hoofdstuk zijn de participatievisie en –ambitie van Tytsjerksteradiel geschetst, met daarbij de rol van gemeente, inwoners en organisaties/bedrijven. Bij de uitwerking van de visie hanteert de gemeente de volgende uitgangspunten:

- Voor de burger moet het geen verschil uitmaken of de participatievoorzieningen worden betaald uit het participatiebudget of uit Wmo-, welzijn-, onderwijs-, sport- of andere middelen; van belang is dat een stap richting “meedoen in de samenleving” wordt gezet.
- Voor maatwerk, individuele benadering, het opzoeken van mensen en het creatief komen tot een passend aanbod zijn verbindingen en dwarsverbanden tussen de verschillende beleidsvelden nodig;
- Trajecten en voorzieningen moeten zoveel mogelijk dicht bij de mensen worden uitgevoerd, dus dorp- en buurtgericht.

Op basis van deze uitgangspunten krijgen hieronder de drie vormen van “meedoen-in-de-samenleving” een nadere invulling.

5.1 Arbeidsmarktparticipatie

Bij arbeidsmarktparticipatie gaat het primair om mensen te laten deelnemen aan de arbeidsmarkt. Degenen die dat (nog) niet kunnen, worden ondersteund om dit op termijn wel te kunnen. Bij arbeidsmarktparticipatie gaat het dus naast reïntegratie, werk en economie ook om scholing, inburgering, educatie en vrijwilligerswerk. Voor kwetsbare doelgroepen gaat het daarnaast ook om thema's als zorg en opvoeden. Hieronder volgen de direct aan arbeidsmarktparticipatie gerelateerde onderwerpen: reïntegratie, inburgering, volwasseneneducatie en economie/ondernemerschap.

5.1.1 Participatie en reïntegratie (werk en activering)

Huidig beleid voor reïntegratie

Tytsjerksteradiel heeft op dit moment beleid voor reïntegratie vastgelegd in notities en reïntegratieverordening WWB/IOAW en WIJ(2010). Bij de uitkeringsgerechtigden richt de gemeente zich in eerste instantie op arbeidsmarktparticipatie: in een eigen inkomen voorzien. Sociale zekerheid, participatie en persoonlijk welzijn kunnen het best worden bereikt via een betaalde, reguliere baan. Bijstand is een (tijdelijk) vangnet voor hen die niet in staat zijn om in een eigen inkomen te voorzien. Langdurige afhankelijkheid van een uitkering leidt op termijn tot verarming en kan leiden tot sociaal isolement. De gemeente zet er op in de uitkeringsduur zo kort mogelijk te houden. Einddoel is meedoen in de samenleving, bij voorkeur in een betaalde baan en anders via sociale participatie (bijv. vrijwilligerswerk). De gemeente is in de afgelopen jaren succesvol geweest in het laten uitstromen van kansrijke

groepen. Ook de groep cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is voor een deel uitgestroomd of geactiveerd. Het cliëntenbestand is geen statische groep; voortdurend vindt in- en uitstroom plaats, maar de huidige cliënten zijn overwegend minder kansrijk op de arbeidsmarkt. Zij hebben een intensievere begeleiding nodig om de afstand naar werk te kunnen overbruggen. Duurzame uitstroom is ook voor deze cliënten het einddoel. Voor sommigen is sociale participatie het hoogst haalbare.

Doelgroepen

Gezien de ontwikkeling in het cliëntenbestand springen in Tytsjerksteradiel de volgende doelgroepen in het oog:

- Cliënten die korter dan een jaar in de uitkering zitten
- Jongeren tot 27 jaar
- Alleenstaande ouders
- Cliënten met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt
- Cliënten van 45 jaar of ouder.

Wat betekent de participatievisie voor reïntegratie, werk en activering?

Bij de uitkeringsgerechtigden gaat het, naast eigen inkomen, in eerste instantie om arbeidsmarktparticipatie. Voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is sociale participatie een eerste opstap naar werk. Niet voor iedereen is een betaalde baan direct weggelegd en een reëel perspectief. Dat geldt bijvoorbeeld voor mensen die door een handicap of ziekte arbeidsongeschikt zijn. Deze groepen kunnen hun betrokkenheid bij de samenleving vergroten door vrijwilligerswerk bij een buurt- of sportvereniging of de school van de kinderen, of mantelzorg. Sociale activering is voor hen van groot belang om uitsluiting te voorkomen.

Naast arbeidsmarktparticipatie en sociale activering is voor de doelgroepen die een uitkering hebben van groot belang dat bij reïntegratie wordt gekeken naar factoren die de (arbeidsmarkt)-participatie belemmeren. Hierbij kan het gaan om het armoedebestrijding, schuldhelpverlening, scholing, of compensatie van fysieke of psychische belemmeringen. Een gericht aanbod (of het verwijzen daarnaar) voor het wegnemen van die belemmeringen is dan belangrijk.

5.1.2 Participatie en inburgering

Huidig beleid inburgering

Per 1-1-2007 is de Wet Inburgering in werking getreden. De raad heeft in 2007 met de Verordening Wet Inburgering regels vastgesteld over de informatieverstrekking aan inburgeringsplichtigen, het aanbieden van inburgeringsvoorzieningen en het handhaven van de inburgeringsplicht. In 2009 heeft de raad het inburgeringsbeleid vastgelegd met de Notitie Inburgering. Doel van inburgering is dat iedereen de

Nederlandse taal spreekt en kennis heeft van de Nederlandse samenleving en de belangrijkste Nederlandse waarden en normen. Met deze kennis en vaardigheden heeft iedereen een basis om actief deel te kunnen nemen aan het economische, sociale, culturele en/of politieke leven in Nederland. Inburgering is een eerste stap op weg naar integratie. Het integratieproces moet uiteindelijk leiden tot volwaardig burgerschap in Nederland. De inburgeraar moet in staat zijn zelfstandig en in vrijheid een bestaan op te bouwen, zich houdend aan basale Nederlandse normen. Inburgering is niet vrijblijvend, maar verplicht voor nieuw- en oudkomers die niet over voldoende taalniveau en kennis van de Nederlandse samenleving beschikken. Inburgeringstrajecten worden steeds meer in de vorm van duale trajecten uitgevoerd, wat ertoe moet bijdragen dat inburgering leidt tot daadwerkelijk meedoen in de samenleving. "Duaal" wil zeggen een combinatie van inburgering met bijvoorbeeld werk, opleiding of vrijwilligerswerk.

Doelgroepen

- Inburgeringsplichtige nieuw- en oudkomers
- Vrijwillige inburgeraars

Wat betekent de participatievisie voor inburgering?

Inburgering is een kans, zowel voor de vreemdeling als voor de samenleving van Tytsjerksteradiel. Participatie lukt immers alleen als je de ander ook de gelegenheid geeft om mee te doen. Bevorderen van zelfredzaamheid vergroot de kans om in contact te komen met anderen, en geeft de inburgeraar de mogelijkheid om te participeren in de samenleving, sociaal actief te zijn en om werk te vinden. Inburgering is de eerste (verplichte) stap naar participatie en gedeeld burgerschap. De startpositie van de inburgeraar kan versterkt worden door inburgering integraal op te pakken met andere beleidsterreinen zoals WMO, WEB en WWB. Door duale trajecten zoals inburgering/werk, inburgering/scholing en inburgering/opvoedingsondersteuning wordt de kans op participatie en zelfstandigheid groter.

5.1.3 Participatie en (Volwassenen)educatie

Huidig beleid voor educatie en laaggeletterdheid

In de westerse "kennissamenleving" zijn lezen, schrijven en rekenen noodzakelijke basisvaardigheden om te kunnen meedoen. Als je niet kunt lezen en schrijven zijn je mogelijkheden om te ontwikkelen zeer beperkt en worden daarmee ook je kansen op participatie belemmerd. Uit onderzoek blijkt dat er 1,4 miljoen Nederlanders zijn die functioneel analfabeet zijn (moeite met lezen en schrijven); naar schatting zijn dit in Tytsjerksteradiel 2.000 à 2.500 inwoners tussen de 15 en 74 jaar.

Met de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) realiseert de gemeente educatie gericht op de bevordering van de persoonlijke ontplooiing ten dienste van het

maatschappelijk functioneren van volwassenen. Kennis, inzicht, vaardigheden en houdingen worden ontwikkeld die aansluiten bij hun behoeften, mogelijkheden en ervaringen en bij maatschappelijke behoeften. De rijksoverheid stelt tot 1-1-2013 als voorwaarde dat de WEB-bijdrage wordt ingezet via ROC's. Tytsjerksteradiel heeft net als de buurgemeenten een contract met ROC Friesland College voor educatieve activiteiten: laaggeletterdheid, basisvaardigheden (rekenen, digitale vaardigheden), Nederlands als Tweede Taal, opvoedingsondersteuning, trajecten voor senioren en vrijwilligers en het VAVO (Voortgezet Algemeen Volwassenen Onderwijs).

Doelgroepen

- Uitkeringsgerechtigden
- Anderstaligen / alfabetisering
- Laagopgeleiden, laaggeletterden
- Jongeren tussen de 18 en 23 zonder startkwalificatie
- Vrijwilligers en senioren

Op jaarbasis volgen circa 100 à 150 mensen een traject in het kader van Educatie.

Wat betekent de participatievisie voor educatie en laaggeletterdheid?

Vanuit onze participatievisie moet educatie gericht zijn op:

- het wegnemen van belemmeringen om te participeren;
- het bieden van mogelijkheden voor zelfontplooiing en het benutten van talenten van degenen die in een achterstandspositie zitten;
- hun kinderen beter toerusten op meedoen in onze samenleving.

Educatie moet – deels aanvullend aan reïntegratie en inburgering – worden ingezet om kennis van de Nederlandse taal aan te vullen met basisvaardigheden: meedoen in de samenleving bevorderen. Daarnaast wil de gemeente inwoners die niet direct afhankelijk zijn van de gemeente met educatie-activiteiten ondersteunen om zich verder te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving: vrijwilligerswerk, bestuursactiviteiten, digitale vaardigheden of het behalen van een startkwalificatie.

5.1.4 Participatie en economie/bedrijfsleven

Huidig beleid

De gemeente heeft haar economisch beleid geformuleerd in het beleidsplan 'Oan't Wurk' (2006), met een looptijd tot 2011. Voor 2010 is een aantal specifieke doelen geformuleerd, en daarnaast is een aantal algemene beleidsdoelen opgenomen:

- Werkgelegenheid bevorderen door het voeren van een actief economisch beleid;
- Economische ontwikkeling stimuleren door bestaande (ruimtelijke) potenties beter te benutten. Dragende elementen zijn de regionale functie van Burgum, de kwaliteit en diversiteit van de groene omgeving en hoogwaardige infrastructuur;
- Stimuleren van initiatieven voor duurzaam ondernemen;

- Inwoners die moeilijk aansluiting kunnen vinden op de arbeidsmarkt en daardoor op inkomenssteun van de gemeente terugvallen, helpen om zich beter te kwalificeren en hulp bieden door actieve bemiddeling naar betaald werk of begeleiding bij het starten van een eigen bedrijf.

De specifieke doelen voor de looptijd van het beleidsplan zijn:

- de werkgelegenheid in de gemeente is in 2010 gegroeid tot meer dan 2/3 van de beroepsbevolking;
- De werkloosheid in de gemeente blijft 2% onder het Fries gemiddelde;
- aandeel recreatie en toerisme in de werkgelegenheid komt uit op minstens 9%;
- meer dan 90% van de landbouwbedrijven (2006) is in 2010 nog actief.

De aanpak daarbij is breed en onder meer gericht op de economische sectoren Landbouw, Industrie-Bouw-transport, Detailhandel, Zorg-recreatie-toerisme en andere diensten. Een belangrijk aspect is het ondersteunen en faciliteren van de gevestigde ondernemers en het stimuleren van starters.

Wat betekent de participatievisie voor economie?

Voor participatie is een sterke regionale economie van belang; dit biedt immers belangrijke voorwaarden en mogelijkheden voor arbeidsmarktparticipatie. Daarnaast draagt een sterke lokale economie bovendien bij aan de sociale samenhang van de gemeente en vooral het dorp. Ondernemerschap kan een doel van participatie zijn: niet werken in loondienst, maar een eigen onderneming opzetten. Het re-integratiebeleid en inburgering kunnen hierop zijn gericht. Ook recreatie en toerisme bieden bij uitstek mogelijkheden voor meedoen in de samenleving.

5.2 Sociale Participatie

Bij sociale participatie gaat het er vooral om dat inwoners zichzelf kunnen redden in het dagelijks leven. Daarbij horen ook activiteiten in de samenleving, variërend van het volgen van onderwijs tot het leren van de Nederlandse taal, vrijwilligerswerk, mantelzorg, burenhulp en zelf actief sporten in groeps- of verenigingsverband.

5.2.1 Participatie en zorg

Huidig beleid

WMO-beleid op dit onderwerp is: deelname aan maatschappelijk verkeer en zelfstandig functioneren bevorderen van mensen met een zodanige beperking, chronisch, psychisch of psychosociaal probleem dat zij het zonder extra hulp/zorg niet redden, en het verlenen van voorzieningen als die daartoe nodig zijn. De aanpak richt zich op drie functies: preventie (sociale voorzieningen en activiteiten), versterken zelfredzaamheid (informatie-advies-cliëntondersteuning/omtinkerij in nauwe samenwerking met wonen, welzijn, diensten, zorg), en vangnetfunctie (WMO

producten en voorzieningen). Specifiek voor Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang is samen met Leeuwarden (centrumgemeente) beleid + producten/dienstaanbod ontwikkeld: opvanginstellingen (w.o. Blijenhof), Advies&Steunpunt Huiselijk Geweld Fryslân, Scenario gewelds- en zedendelicten, Provinciaal netwerk dak-/thuislozenopvang en crisisopvang, Verslavingszorg NoordNederland, opvang na detentie. Voor tijdige signalering en integrale oplossingen in probleemsituaties werkt de gemeente in het Sociaal Team samen met woonbedrijf, politie, maatschappelijk werk, Blijenhof, GGZ, GGD, CJG, kredietbank, en biedt daarbij o.a.: begeleiding bij onhygiënische woonsituaties, schuldhulpverlening, sociale activering, reïntegratie, psychosociale hulpverlening.

Doelgroepen

Het zorgbeleid richt zich op alle inwoners van Tytsjerksteradiel. Daarbinnen onderscheidt de gemeente kwetsbare doelgroepen waarvoor extra aandacht is:

- ouderen
- gehandicapten
- patiënten met psychiatrische en psychosociale problematiek
- alcohol- en drugsverslaafden

De gemeente onderneemt verschillende activiteiten voor deze doelgroepen. gericht op ondersteuning en voorzieningen (bijvoorbeeld voor ouderen en gehandicapten), zorg (bijvoorbeeld voor patiënten, daklozen en verslaafden) of het realiseren van woon-zorg-gebieden met onder meer aandacht voor woningen die zo zijn ingericht dat mensen met een beperking zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen.

Wat betekent de participatievisie voor zorg?

Het gaat hier om hen die niet (nog niet of niet meer) in staat zijn om te participeren als gevolg van beperking of leeftijd. Juist voor deze doelgroepen is het van belang kansen te krijgen om mee te doen in hun directe leef- en woonomgeving. Dit kan door voorzieningen, bijvoorbeeld om zelfstandig te kunnen (blijven) wonen. Ook kan de gemeente mogelijkheden bieden voor sociale participatie of daar waar dat mogelijk is voor arbeidsmarktparticipatie. Voor de inwoners die ernstig beperkt zijn in hun maatschappelijke participatie (patiënten met psychiatrische en psychosociale problematiek, dak- en thuislozen en verslaafden) is het niet altijd mogelijk volledig mee te doen in de samenleving. De inzet op participatie is voor deze doelgroepen eerder een preventieve maatregel, om verergering van de situatie te voorkomen.

5.2.2 Participatie en ondersteuning bij opgroeien en opvoeden

Huidig beleid

De gemeente heeft een breed aanbod van opvoedingsondersteuning, onder andere in het kader van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Voor het jonge kind is er

nauwe samenwerking tussen basisscholen, peuterspeelzalen, kinderopvang en JGZ: doorgaande lijn voor het kind, om hen in hun ontwikkeling te stimuleren. Ouders zijn belangrijke partner bij al deze ontwikkelingen. De professionals stimuleren kinderen in hun ontwikkeling en bieden ouders ondersteuning bij de opvoeding. Professionals hebben voor kinderen (alle leeftijden) ook een signalerende rol als het gaat om (gezins-)problemen en de aanpak die kinderen en ouders ten goede komt. Indien nodig verwijzen zij naar de jeugdzorg, die aansluit op de zorgstructuur van het onderwijs (Zorg Advies Teams) en partner is in het CJG. Tussen leerplicht, RMC en W&B is een sluitende aanpak geregeld om zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie te laten halen en om zo min mogelijk jongeren zonder startkwalificatie uit het oog te verliezen.

Doelgroepen

Kinderen/jongeren met risico op ontwikkelings-/onderwijsachterstanden + ouders. Voortijdige schoolverlaters: toeleiding naar een startkwalificatie. De gemeente sluit bij de opzet en uitvoering van haar aanbod aan bij de vragen en behoeften van kinderen, ouders en professionals in de verschillende dorpen.

Wat betekent de participatievisie voor opgroeien en opvoeden?

Opvoeden is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de ouders: de kinderen in de ontwikkeling stimuleren en een veilig thuis bieden. Zij zijn er verantwoordelijk voor dat hun kinderen leren wat het betekent om mee te doen in de maatschappij: kennis / diploma's op school, regels en wetgeving, sociale vaardigheden en gezonde leefstijl. Ouders zijn daartoe om verschillende redenen niet altijd in staat. Daarom: zo vroeg mogelijk (zelfs al tijdens de zwangerschapsperiode) ouders ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen en hun eigen participatie.

Voor jongeren betekent participatie dat ze alle kansen en mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen tot volwaardige burgers van onze samenleving en alle kansen krijgen om zich te ontplooien en zo hun kwaliteiten te kunnen benutten. Jongeren in het voortgezet onderwijs ervaren tijdens hun maatschappelijke stage wat het betekent om vrijwillig bij te dragen aan samenleving en directe leefomgeving.

Om zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie te laten halen en zo min mogelijk jongeren zonder startkwalificatie uit het oog te verliezen is een sluitende aanpak tussen leerplicht, RMC en W&B geregeld. Met invoering van de Wet WIJ is deze aanpak nog belangrijker geworden. Sluitende aanpak is regelmatig overleg tussen:

- Leerplichtambtenaar (leerlingen tot 16 jaar),
- Mbo-leerplichtambtenaar van RMC (16-18 jarigen zonder startkwalificatie)
- RMC trajectcoördinator (voortijdig schoolverlaters 18-23 jaar zonder startkwalific.)
- W&B-medewerkers die zich bezig houden met de wet WIJ.

In dat overleg worden risicjongeren besproken, om te voorkomen dat ze in de WIJ komen. Wanneer dat ondanks gezamenlijke actie niet slaagt, dan vindt goede

overdracht van gegevens plaats. Door deze integrale aanpak vallen minder jongeren uit de boot. Ook wordt in dit overleg de overlap tussen RMC en WIJ (jongeren onder de 23 jaar zonder startkwalificatie) besproken en de taken verdeeld.

5.2.3 Participatie en cultuur

Huidig beleid

In de notitie “Oer de fuotljochten” is het gemeentelijk cultuurbeleid beschreven. Kern is dat er – naast het regionale cultuuraanbod in de steden Leeuwarden (Harmonie, Parnas) en Drachten (de Lawei), bereikbaar voor de inwoners van Tytsjerksteradiel – wordt zorg gedragen voor een kwalitatief goed cultureel aanbod in onze eigen culturele centra, dorpshuizen, scholen, muziekschool, bibliotheek, in de ether, dat via de kabel of het internet wordt verspreid of in de archieven wordt bewaard of aan de wand van een museum hangt. Doel is om meer mensen in contact te brengen met de verschillende uitingsvormen van cultuur, niet alleen als publiek maar ook als deelnemer.

Doelgroepen: alle inwoners

Wat betekent de participatievisie voor cultuur?

Participeren vraagt om ontmoeting en kennismaking. Cultuur speelt hierbij een belangrijke rol: door actief kennis te maken met elkaars cultuuruitingen vindt ontmoeting plaats tussen verschillende groepen in de samenleving. Dit kan zowel actief als passief, maar altijd met als doel meedoen. Bij cultuur spelen immers verschillende aspecten een rol, bijvoorbeeld jong/oud, man/vrouw, westers/niet westers. Cultuurparticipatie gaat dwars door alle bevolkingsgroepen heen. Door kennis te maken ontstaat ontmoeting en door ontmoeting worden er kansen geboden op meedoen. Cultuur kan versterkend werken op de sociale samenhang.

5.2.5. Participatie en sport

Huidig beleid

In de Sportnota, waarin het beleid en de voorzieningen voor sport van de gemeente zijn vastgelegd, wordt o.m. aangegeven dat de burgers van Tytsjerksteradiel trots mogen zijn op het sterk verbreide stelsel van goede sportverenigingen in de dorpen. Hier staan dagelijks vele vrijwilligers klaar om de burgers van Tytsjerksteradiel te laten sporten. De gemeente ziet sport, vooral in groep- of verenigingsverband, als een leerschool waar aandacht besteed wordt aan verschillende aspecten, waaronder sociale en psychologische aspecten (samenwerken, doorzetten, incasseren, zelfvertrouwen en weerbaarheid) en organisatorische aspecten (zelfwerkzaamheid en bestuur). Daarbij gaat het dus ook om participatie en sociale samenhang. De

gemeente vindt dat mensen in staat moeten worden gesteld om zo veel mogelijk deel te nemen aan de samenleving en dus ook aan sport.

Doelgroepen

- ouderen (o.a. Halt-u-valt, Meer-Bewegen-Voor-Ouderen)
- mensen met een beperking (o.a. wandelweken, fittesten)
- minima (reductieregeling ook voor deelname aan sport)
- mensen in het asielzoekerscentrum (o.a. apart budget voor activiteiten binnen het reguliere sportaanbod)
- kinderen van 4-12 jaar (diverse stimuleringsactiviteiten in BOS-projecten)
- jongeren van 12-18 jaar (diverse stimuleringsactiviteiten in BOS-projecten)

Wat betekent de participatievisie voor sport?

Sport wordt steeds meer een belangrijk middel om participatie te bevorderen. Niet alleen om gezondheidsredenen, maar ook om mensen kansen te bieden mee te doen en met elkaar actief te worden. Vooral dit laatste is van belang, omdat het hiermee ook de sociale cohesie in de gemeente, dorp en de buurt versterkt. Voor jeugd, ouderen, allochtonen, mensen met een beperking zijn er raakvlakken om sport in te zetten als middel tot participatie. Sport zal steeds meer als instrument ingezet kunnen worden om mensen vanuit inburgering, de WWB en de Wmo actief te laten worden. Het gaat hierbij vooral om de kwetsbare doelgroepen en degenen die een directe relatie hebben met de gemeente.

5.3 Maatschappelijke participatie

Bij maatschappelijke participatie worden burgers gestimuleerd om zich actief in te zetten voor de gemeenschap, zich in te zetten voor anderen, vrijwilligerswerk, mantelzorg. Het gaat bij maatschappelijke participatie uiteraard ook wel om het zelf actief zijn, zoals het meespelen in muziek- of toneelgezelschappen, maar toch met name om het zelf vormgeven aan groeps- of verenigingsverband. Maatschappelijke participatie versterkt de leefbaarheid en sociale cohesie in dorp of buurt; zonder inzet van vrijwilligers kunnen verenigingen niet functioneren.

5.3.1 Participatie en sociale samenhang en leefbaarheid

Huidig beleid sociale samenhang en leefbaarheid

Tytsjerksteradiels WMO-beleid: zodanige leefbaarheid en sociale samenhang in dorpen en buurten, dat - waar mogelijk - wordt voorkomen dat burgers een beroep doen op overheidsvoorzieningen. Behalve goede leefomstandigheden in de buurt, houdt dit ook in dat de bewoners en de er werkzame professionals bij de meer kwetsbare burgers een 'oogje in het zeil houden', en in een vroeg stadium

signaleren en ingrijpen waar zaken fout dreigen te gaan. En waar al sprake is van problemen (zoals bij mensen met zodanige lichamelijke beperking, verstandelijke handicap of psychisch probleem dat zij het zonder extra hulp of zorg niet redden) moeten zij, naar tevredenheid van henzelf en de omgeving, in de buurt kunnen wonen. De inwoners proberen samen met andere buurtbewoners de buurt zodanig in te richten, zowel fysiek als sociaal, dat zij er met genoeg blijven wonen.

Basis is dat burgers zich verantwoordelijk voelen voor zichzelf en de ander (eigen kracht en medeverantwoordelijkheid). We noemen dit in Tytsjerksteradiel het “bevorderen van mienskipssin”. Echt samen leven in buurt en dorp komt zeker niet alleen door de inzet van overheid en professionele organisaties, maar staat of valt vooral met de inzet van bewoners. Tytsjerksteradiel wil de bewoners stimuleren te werken aan mienskipssin.

Om te bereiken dat mensen naar elkaar omzien, is allereerst nodig dat mensen elkaar kennen. Mensen die elkaar kennen zijn eerder geneigd de ander hulp aan te bieden of een beroep op de ander te doen. Ook kan zo (dreigende) vereenzaming eerder worden opgemerkt. Voorzieningen die dicht bij de leefomgeving van burgers staan (lokaal maatschappelijk middenveld) zoals het welzijnswerk, scholen, (sport)verenigingen, dorpsbelangen, jeugdwerk, kerken en zorginstellingen spelen een cruciale rol voor de participatie en kunnen een belangrijke rol spelen om de vrijwillige inzet in stand te houden en waar mogelijk te vergroten.

Om het wonen in dorpen voor iedereen mogelijk te maken, dient er een goed aanbod van woningen, welzijns- en zorgdiensten te zijn. Waar nodig dient het aanbod van woningen, zorg- en welzijnsvoorzieningen te worden aangepast zodat er meer samenhang ontstaat. Ook wordt ingezet op het laten ontstaan van zorgarrangementen in verschillende dorpen voor mensen met een speciale zorgvraag; daartoe worden zorgaanbieders met elkaar in contact gebracht.

‘Mienskipssin’ is in Tytsjerksteradiel geen onbekend begrip. Vrijwel alle dorpen kennen een actief verenigingsleven (buurten, sport, kerken) en een eigen vereniging voor dorpsbelangen, wier wortels stevig in de gemeenschap verankerd zijn. De dorpsbelangen spelen een belangrijke rol ten behoeve van de leefbaarheid in het dorp. Tussen B&W en de dorpsbelangbesturen is een werkovereenkomst afgesproken (Wurkwizer) en voor goede afstemming is er een gemeentelijke dorpencoördinator. De inmiddels opgestelde dorpsvisies vormen mede de basis voor verdere uitwerking van het Wmo-beleid. Op de terreinen wonen, welzijn, zorg- en dienstverlening bestaat er een breed aanbod van activiteiten en dienstverlening voor jongeren, ouderen en specifieke doelgroepen vanuit meerdere organisaties zoals de buurtcentra, de bibliotheek en de zorgcentra. In het project “Sin oan Mienskipssin” wordt, in een aanpak waarin achtereenvolgens alle dorpen aan de beurt komen, op maat gewerkt aan de versterking van de gemeenschap, met de lokaal actieve bewoners, verenigingen, instellingen.

Doelgroepen

De gemeente richt zich op alle inwoners van Tytsjerksteradiel. Specifieke aandacht is er voor mensen met een lichamelijke of fysieke beperking, en ook voor jongeren in onze gemeente. In de notitie jongerenparticipatie (2009) is omschreven hoe de gemeente omgaat met jongerenparticipatie.

Wat betekent de participatievisie voor sociale samenhang en leefbaarheid?

Participatie draagt bij aan sociale samenhang in gemeente, dorpen en buurt, en niet alleen taak van de gemeente maar een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Nadrukkelijk wordt een beroep gedaan op de individuele inwoner, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Belangrijk zijn voorzieningen die laagdrempelig en toegankelijk zijn voor iedereen. Vanuit die voorzieningen is een aanbod nodig gericht op motiveren, activeren en verleiden van inwoners om mee te (gaan) doen. Nagegaan moet worden wat er aan voorzieningenniveau nodig is om meedoen te realiseren. Dit kunnen algemene, gesubsidieerde of particuliere, onafhankelijke voorzieningen zijn (van sport tot cultuur, onderwijs, gezondheid en opvoeding), of voor specifieke groepen. Keuzes worden gemaakt voor (kwetsbare) doelgroepen die extra ondersteuning nodig hebben om te gaan meedoen. Alle organisaties kunnen een bijdrage leveren aan het vergroten van de participatie; waar dat kan en gevraagd wordt, ondersteunt de gemeente deze organisaties en initiatieven.

5.3.2 Participatie en vrijwilligerswerk

Huidig beleid

Vrijwilligers zetten zich in voor leefbaarheid, sociale samenhang en zorg in dorpen. Zij nemen verantwoordelijkheid in hun directe omgeving en verminderen daarmee het beroep op professionele voorzieningen. Vrijwilligers zijn onmisbaar voor diverse besturen (sport- en andere verenigingen, dorpsbelangen, kerken, scholen etc.) en het organiseren of ondersteunen van activiteiten en evenementen. Zij worden daarom ook wel het 'cement' van de samenleving genoemd. Uit onderzoek (2003 Oberon) blijkt dat iets meer dan de helft (56 procent) van de inwoners van Tytsjerksteradiel enige vorm van vrijwilligerswerk doet.

Daarnaast zijn er vrijwillige thuishulp medewerkers zonder persoonlijke betrekking met de zorgvrager. Zij verrichten hun activiteiten onbetaald en onverplicht, vanuit een georganiseerd verband (Zonnebloem, Humanitas, Rode Kruis, Vrijwillige Palliatieve zorg, Stand-by, bezoeken diensten).

Vrijwilligers verdienen bijzondere aandacht, waardering en ondersteuning.

Gemeentelijk zijn er een aantal voorzieningen: Vrijwilligerscentrale, Scholingsfonds, Collectieve verzekering. Het Platform Vrijwillige Thuishulp (van Vrijwilligerscentrale, Rode kruis, Zonnebloem, gemeentelijk Wmo-loket, Vrijwillige Terminale Thuishulp

KEaRN en Friese Wouden) richt zich op het gezamenlijk versterken van de vrijwillige inzet door uitwisseling en informatie, gezamenlijke scholing, het signaleren van hiaten en het bieden van een gevarieerd aanbod wat aansluit bij de vraag.

Doelgroepen

In haar vrijwilligersbeleid benoemt de gemeente niet een specifieke doelgroep. Wel is er een specifieke rol voor maatschappelijke stages (scholieren).

Wat betekent de participatievisie voor vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk maakt meedoen mogelijk, en stelt anderen in staat te participeren. Het versterkt de samenhang en betrokkenheid van de mensen bij hun omgeving. Het gaat dan zowel om sportclub of speeltuinvereniging als ook om de inzet bij een dorp- en buurtactiviteit. Ondersteunen en versterken van vrijwilligerswerk is vanuit het oogpunt van participatie van groot belang.

5.3.3 Participatie en mantelzorg

Huidig beleid

Mantelzorgers zetten zich in voor zorg aan naasten. Zij nemen verantwoordelijkheid voor mensen uit hun directe omgeving en verminderen daarmee het beroep op overheidsvoorzieningen. Mantelzorgers verrichten langdurige zorg die – niet in het kader van een hulpverlenend beroep – wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving, waarbij zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie. Mantelzorg vindt niet plaats in georganiseerd verband, dit in tegenstelling tot vrijwilligerswerk. Uit gegevens van GGD Fryslân blijkt, dat 15% van de inwoners van Tytsjerksteradiel tussen 19 en 65 jaar mantelzorger is. Van de inwoners van 65 jaar en ouder is dat 9%. Omgerekend in aantallen gaat het hierbij om ruim 7.000 inwoners.

Mantelzorgers verdienen bijzondere aandacht, waardering en ondersteuning. Gemeentelijk is er een Steunpunt Mantelzorg, uitgevoerd door Stichting KeArn, waar mantelzorgers terecht kunnen voor informatie, advies en ondersteuning.

Doelgroepen

In haar mantelzorgbeleid benoemt de gemeente niet een specifieke doelgroep, maar is er wel speciale aandacht voor jeugdige mantelzorgers.

Wat betekent de participatievisie voor vrijwilligerswerk en mantelzorg

Mantelzorg is van groot belang voor participatie. Het biedt de mogelijkheden aan mensen die niet of nauwelijks kunnen participeren om toch nog (naar vermogen) mee te doen. Ondersteunen en versterken van mantelzorg is vanuit het oogpunt van participatie van groot belang.

6. UITGANGSPUNTEN VOOR KEUZES EN DOELGROEPEN IN BELEID EN UITVOERING.

In haar participatievisie richt de gemeente zich dus op meedoen in de samenleving, en op het bijdragen aan de sociale samenhang en binding. Het vertalen van deze visie naar beleid en uitvoering vraagt om het maken van keuzes, aangezien de beschikbare middelen beperkt zijn. Vragen die zich dan voordoen zijn: wat zijn de uitgangspunten voor beleid? Voor welke stimulering, faciliteiten, doelgroepen gaat de gemeente zich wel en niet (extra) inzetten en welke keuzen liggen voor ten aanzien van de verschillende beleidsterreinen?

De keuzen die hieruit voortvloeien, zullen in het beleid op de afzonderlijke beleidsterreinen hun uitwerking krijgen. Om participatie integraal te benaderen is het belangrijk om de keuzen en beleidsaanpassingen te doen op basis van de participatievisie in deze notitie.

6.1 Algemene uitgangspunten

In voorliggende participatievisie hanteert de gemeente de volgende uitgangspunten:

- Iedere inwoner doet mee en levert een bijdrage aan de sociale samenhang en binding van gemeente, dorp of buurt; de gemeente heeft de ambitie dat elke inwoner minimaal op twee terreinen “meedoet in de samenleving”.
- Iedere burger is in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor deelname aan de samenleving, om in een eigen inkomen te voorzien, om zich te ontplooien en om maatschappelijk actief te worden. De gemeente ondersteunt burgers bij het nemen van die verantwoordelijkheid. Ook stimuleert de gemeente maatschappelijke instellingen, organisatie en bedrijfsleven om in hun rol participatie te bevorderen.
- De gemeente wil in haar participatiebevordering de verbinding versterken van haar bestaande beleid op werktoeleiding, reïntegratie, volwasseneneducatie, inburgering, ondernemerschap, cultuur, sport, opgroeien en opvoeden, sport, onderwijs, zorg, sociale samenhang en leefbaarheid, vrijwilligerswerk, mantelzorg.
- De gemeente biedt iedereen kansen om zijn/haar talenten optimaal te benutten, zodat hij/zij kan deelnemen aan de maatschappij. De gemeente bepaalt op basis van ieders perspectief tot participatie (naar vermogen) welke vormen van ondersteuning worden ingezet (maatwerk). De ondersteuning die de gemeente biedt is niet vrijblijvend: van de burger wordt verwacht dat hij/zij zich houdt aan de daarbij gemaakte afspraken.
- De gemeente gaat bij participatiebevordering in de eerste plaats uit van stimuleren, faciliteren en motiveren, en niet van afdwingen. Maar waar sprake is van een (uitkerings-)afhankelijkheid van de gemeente, kan participatie ook worden afgedwongen of toegang tot voorzieningen worden geweigerd. Dit gebeurt in die gevallen waar sprake is van aantoonbaar verwijtbaar gedrag.

6.2 Algemene doelgroepen

Zoals gezegd zijn de meeste inwoners zelfredzaam en in staat hun eigen participatie te organiseren. Bij de keus van ondersteuning, voorzieningen en zorg voor individuele inwoners geeft de gemeente daarom voorrang aan doelgroepen die (nog) niet zelfredzaam zijn.

De gemeente legt bij participatie in zijn algemeenheid de focus op *arbeidsmarkt-participatie*, want (betaald) werk leidt tot economische zelfredzaamheid en vergroot de kansen op andere vormen van participatie. Voor werkzoekenden wil de gemeente daarom inzetten op onderwijs en volwasseneneducatie als route om de afstand naar de arbeidsmarkt te overbruggen en voor jongeren om een startkwalificatie te behalen. De gemeente heeft hierbij een actieve en ondersteunde rol.

Als tweede specifieke doel geldt *sociale participatie*. Hierbij richten we ons enerzijds op degenen die (nog) niet economisch zelfredzaam zijn: hen biedt de gemeente ondersteuning om maatschappelijk actief te worden. Anderzijds richten we ons op kwetsbare doelgroepen voor wie arbeidsmarktparticipatie niet of nauwelijks aan de orde is: voor hen heeft de gemeente een actieve rol door hen te ondersteunen in hun sociale participatie en door het in stand van houden van maatschappelijke voorzieningen. Daarnaast is de rol van de gemeente voor de burgers die voldoende zelfredzaam hierbij dat men kennis kan maken met en gebruik kan maken van het aanbod aan sociale, culturele, sportieve activiteiten.

In de bevordering van *maatschappelijke participatie* richt de gemeente zich bij sociale samenhang en leefbaarheid op alle inwoners; specifieke aandacht is evenwel nodig voor mensen met een lichamelijke of psychische beperking, en voor jongeren. Bij voorzieningenniveau en aanbod worden keuzes gemaakt voor specifieke (kwetsbare) doelgroepen die extra ondersteuning nodig hebben om te gaan participeren. Voorts benoemt de gemeente in haar vrijwilligersbeleid niet een specifieke doelgroep, maar is er wel een specifieke rol voor maatschappelijke stages (scholieren). Ook bij mantelzorgbeleid benoemt de gemeente niet een specifieke doelgroep, maar is er wel speciale aandacht voor jeugdige mantelzorgers.

6.3 Prioritaire doelgroepen voor individuele participatie-ondersteuning

Bij het ondersteunen van *individuele* inwoners bij ‘meedoen in de samenleving’ kiest Tytsjerksteradiel voor de volgende doelgroepen en rollen:

- Inwoners met een uitkering van de gemeente of andere uitkeringsinstantie: hen wil de gemeente verplichten om zich maximaal en naar vermogen in te zetten om uit de uitkering te komen en economisch zelfstandig te worden of op een andere manier maatschappelijk actief te worden. Het primaire doel is arbeidsmarktparticipatie met als voorliggend-/nevendoeel sociale participatie. De gemeente heeft hier een actieve rol in het aanbieden van reïntegratie-trajecten gericht op arbeidsmarktparticipatie en/of sociale activering, en met

aanbod-op-maat ter bevordering van gezond gedrag om beperkingen te verminderen. Binnen deze doelgroep springen met name in het oog: cliënten korter dan 1 jaar in de uitkering, jongeren tot 27 jaar, alleenstaande ouders, cliënten met grotere afstand tot de arbeidsmarkt, cliënten van 45 jaar of ouder. In een apart beleidsplan Reïntegratie zullen de specifieke afwegingen, budgettaire mogelijkheden, concrete keuzes, inclusief consequenties worden uitgewerkt.

- Jongeren van 16 en 23 jaar zonder startkwalificatie (niveau 2). De gemeente wil schooluitval voorkomen en wil dat iedere jongere een startkwalificatie behaalt. Daarnaast biedt de gemeente de jongeren van 18 tot 27 jaar, die een beroep doen op een uitkering, een werk/leeraanbod of een andere voorziening gericht op het behalen van een startkwalificatie en/of werk. De gemeente organiseert hiervoor een sluitende aanpak.
- Kinderen (peuters): het bereiken van 75% van de doelgroep van peuters en kleuters (2-6 jaar) in achterstandssituatie met voor- en vroegschoolse voorzieningen gekoppeld aan een sluitende zorgstructuur georganiseerd in het kader van het Centrum voor Jeugd en Gezin.
- Autochtone inwoners die niet of onvoldoende kunnen lezen en schrijven (ook wel genoemd laaggeletterden). De gemeente zet actief in op het bereiken van deze doelgroep en het aanbieden van lees- en schrijfcursussen. Het doel is zowel op sociale participatie als op arbeidsmarktparticipatie gericht.
- Inwoners die niet of onvoldoende de Nederlandse taal beheersen en/of geen inburgeringsdiploma hebben. De gemeente hanteert hierbij als uitgangspunt dat aan iedereen die onvoldoende Nederlands spreekt, de Nederlandse samenleving onvoldoende kent en niet in staat is om zelfstandig in te burgeren een inburgeringstraject wordt aangeboden. Dit inburgeringstraject wordt gecombineerd met activiteiten gericht op arbeidsmarkt- en sociale participatie.
- Inwoners die belemmerd worden mee te doen in de samenleving, als gevolg van een fysieke en/of psychische beperking. De gemeente wil deze kwetsbare groepen ondersteuning ter compensatie van beperking bieden om naar vermogen actief mee te doen. Voor een belangrijk deel gebeurt dit door informatie, advies, omtinken, en de voor hen beschikbare voorzieningen op niveau te houden. Doel is behouden en bevorderen van sociale participatie.
- Niet-uitkeringsgerechtigde werkzoekenden (zg. "nuggers"). Voor hen geldt een beleid gericht op activering richting de arbeidsmarkt. De gemeente wil deze groep hierbij ondersteunen door aanbieden van reïntegratietrajecten, in eerste instantie gericht op arbeidsmarktparticipatie.
- Inwoners die economisch zelfredzaam zijn en al dan niet gebruik maken van de voorzieningen van Tytsjerksteradiel. De gemeente wil immers ook mensen die economisch zelfredzaam zijn uitnodigen, stimuleren en verleiden om

maatschappelijk actief te blijven of te worden. Het doel hiervan is sociale en maatschappelijke participatie. Binnen deze brede groep legt de gemeente een nadere prioriteit bij jongeren en ouderen. Jongeren omdat de gemeente hen zo vroeg mogelijk wil leren mee te doen in de samenleving. Ouderen omdat de gemeente Tytsjerksteradiel gebruik wil maken van hun kennis en ervaring, en hen actief betrokken wil houden bij de verschillende vormen van participatie.

6.5 Verdere uitwerking van de participatievisie

De participatievisie is een algemeen kader en biedt uitgangspunten voor verdere uitwerking binnen sociale, maatschappelijke en arbeidsmarktparticipatie en de daaraan verbonden beleidsterreinen.

De gemeente gaat binnen de verschillende beleidsterreinen na welke consequenties de participatievisie heeft voor het bestaande beleid en de inzet van middelen. Het is van belang om dit in samenhang te doen voor de verschillende participatievormen. Daarbij gaat het dan niet alleen om het realiseren van een integrale visie binnen maatschappelijke -, sociale - en arbeidsmarktparticipatie, maar ook om integrale uitvoering. Het gaat dan zowel om de interne samenhang en samenwerking binnen de gemeente tussen de verschillende afdelingen (bijvoorbeeld gemeenschappelijke inkoop van participatietrajecten) als ook extern, met de verschillende ketenpartners. Met het vaststellen van de participatievisie wordt een basis gelegd voor verdere uitwerking op verschillende beleidsvelden. Voor die uitwerking worden hieronder een aantal aandachtspunten aangegeven.

Participatiebudget

Door de invoering van het Participatiebudget wil de gemeente reïntegratie, inburgering en educatie in samenhang gaan uitvoeren. Voor de komende jaren willen we komen tot een samenhangende aanpak op de drie beleidsterreinen, en tot een samenhangend aanbod van participatietrajecten. Daarbij is het belangrijk expliciet te maken welke ambities Tytsjerksteradiel de komende jaren heeft voor reïntegratie, educatie en inburgering, en hoe die kunnen worden gerealiseerd met inachtneming van de wettelijke verplichtingen op die drie terreinen. Daarbij moeten er ook keuzen gemaakt voor de omvang en de inzet van de middelen.

Verbindingen doelgroepen arbeidsparticipatie

Bij de invulling en uitwerking van de aanpak naar doelgroepen “arbeidsparticipatie” zal de gemeenteorganisatie vanuit de verschillende betrokken beleidsvelden (reïntegratie, werktoeleiding, inburgering, volwasseneneducatie, economie/

bedrijfsleven) actief de interne verbindingen leggen met de beleidsvelden onder sociale participatie en maatschappelijke participatie.

Verbindingen doelgroepen sociale participatie

Bij de invulling en uitwerking van de aanpak naar doelgroepen “sociale participatie” zal de gemeenteorganisatie vanuit de verschillende betrokken beleidsvelden (zorg, opgroeien en opvoeden, cultuur, sport) actief de interne verbindingen leggen met de beleidsvelden van arbeidsmarktparticipatie en maatschappelijke participatie.

Verbindingen doelgroepen maatschappelijke participatie

Bij de invulling en uitwerking van de aanpak naar doelgroepen “maatschappelijke participatie” moet de gemeenteorganisatie vanuit de verschillende betrokken beleidsvelden (mienskipsvorming, vrijwilligerswerk, mantelzorg) actief de interne verbindingen leggen met de beleidsvelden onder arbeidsmarktparticipatie en sociale participatie.

Regie naar maatschappelijke organisaties

Op basis van de participatievisie zal nagegaan moeten worden hoe de gemeente samen met de maatschappelijke organisaties en instellingen invulling kan geven aan de participatieambitie op de verschillende vormen van participatie.

De inzet van de gemeente is om te komen tot een samenhangend aanbod van participatiebevorderende activiteiten en voorzieningen. Goede interne afstemming en samenwerking tussen de verschillende gemeentelijke afdelingen is daarvoor nodig. Er moet niet vanuit de verschillende afdelingen worden gekeken naar welke bijdrage geleverd kan worden aan participatiebevorderende voorzieningen, maar er moet vanuit de participatievisie op de participatievormen worden nagegaan welke werkterreinen bij elkaar komen en hier invulling aan geven. Dit vraagt om een gestructureerde en projectmatige aanpak bij de benadering van ketenpartners over participatiebevordering.

6.6 Financiën

Een visie op participatie wordt niet bepaald door de financiën die ervoor beschikbaar zijn. De visie geeft richting aan de wijze waarop – met de in de praktijk beschikbare middelen – het meedoen in de samenleving wordt bevorderd.

Met de in hoofdstuk 4 aangegeven participatie–invullingen is duidelijk dat op een breed scala aan beleidsvelden aan participatiebevordering wordt gewerkt. Voor die

beleidsvelden zijn de daarvoor geldende financiële budgetten en kaders van toepassing. In een aantal gevallen is er eigen beleidsruimte voor de gemeente, maar in andere gevallen verplichting voor besteding op vastgestelde doelen. En uiteraard betekenen die financiële kaders ook dat de komende onafwendbare bezuinigingen wijzigingen voor budgetten met zich mee zullen brengen. Het spreekt vanzelf dat, bij de afwegingen over bezuinigingen en hun gevolgen, het betreffende beleid en de participatievisie een rol zullen spelen.

Bij de uitwerking van de participatievisie zal versterkt worden ingezet op een integrale aanpak en daarmee ook integrale toepassing en benutting van financiële middelen waar dat mogelijk is.

Specifiek op individuele participatiebevordering kan de 1 januari 2009 ingevoerde Wet participatiebudget in dat opzicht nieuwe mogelijkheden gaan bieden. In deze wet is geregeld dat de budgetten van de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet inburgering (Wi) en de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) samen worden gevoegd en gecombineerd ingezet kunnen worden voor participatietrajecten. Wel is het zo dat de drie onderliggende terreinen van inburgering, educatie en Volwasseneneducatie van kracht blijven, inclusief hun bestedingsverplichtingen. Het participatiebudget kan worden ingezet voor een brede doelgroep, namelijk: iedereen van 18 jaar en ouder die rechtmatig in Nederland verblijft (i.e. over de Nederlandse nationaliteit of over een verblijfsvergunning beschikt), en iedere in Nederland woonachtige persoon van 16 en 17 jaar die heeft voldaan aan de kwalificatieplicht dan wel aan wie een vrijstelling van die kwalificatieplicht is verleend. Doordat de gemeente met het Participatiebudget meer vrijheid krijgt om te bepalen wie in aanmerking komt voor een voorziening of opleiding en het onderwerp participatie breder kan benaderen, ontstaan er extra mogelijkheden binnen het participatiebudget om:

- re-integratievoorzieningen in te zetten voor inwoners uit andere gemeenten
- voorzieningen aan te bieden aan jongeren (van 16 en 17 jaar en ouder) die dreigen voortijdig hun opleiding te verlaten (met kwalificatieplicht of vrijstelling hiervan)
- voorzieningen aan te bieden aan jongeren van 16 of 17 met een startkwalificatie
- voorzieningen aan te bieden aan alle inburgeraars
- voorzieningen aan te bieden aan mensen die niet ingeschreven staan bij het Werkbedrijf UWV
- re-integratievoorzieningen preventief in te zetten voor werknemers die met ontslag worden bedreigd.

7. Samenvatting visie op Participatie in Tytsjerksteradiel

Aanleiding

Directe aanleiding tot het opstellen van een participatievisie is de invoering van de Wet participatiebudget op 1 januari 2009. In deze wet werden de budgetten van de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet inburgering (WI) en de wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) samengevoegd om meer te kunnen combineren in participatietrajecten. De gemeente zet met haar WMO-beleid al nadrukkelijk in op het meedoen van iedereen aan de lokale samenleving. Ook op terreinen als sport, cultuur, onderwijs, ruimtelijke inrichting is participatie een factor.

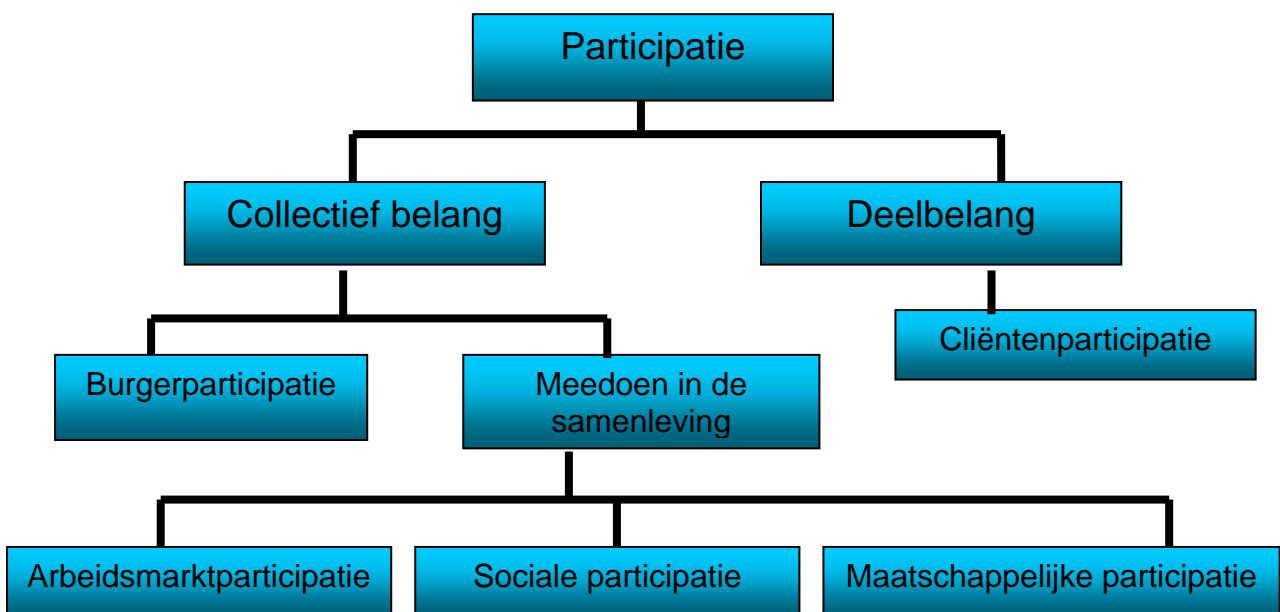
Voor de gemeente Tytsjerksteradiel is e.e.a. aanleiding om met een integrale participatievisie te schetsen wat participatie voor haar betekent en op welke manier de gemeente verder invulling wil geven aan participatie. Voor u ligt een notitie waar we u een integrale visie op ons gemeentebrede participatie willen voorleggen.

Wat verstaan we onder participatie?

Binnen de gemeente maar ook binnen verschillende ministeries is er geen duidelijke definitie van participatie. De overheid vindt het van belang tegenwicht te bieden aan de individualisering in onze samenleving en strooit kwistig met de term participatie op allerlei beleidsterreinen en bijbehorende beleidsnota's.

Wij kiezen voor de volgende eenvoudige definitie: Participatie betekent meedoen!

Maar dit zegt nog niet zoveel. Wanneer doe je mee? Waaraan doe je mee? We maken onderscheid tussen meerdere vormen van participatie, in schema:

In deze nota leggen we de focus op meedoen-in-de-samenleving en leggen hiervoor uitgangspunten vast.

Participatie in Tytsjerksteradiel

In het Collegeprogramma 2010 – 2014 wordt het belang van sociale samenhang in de gemeente geschetst. Ook in diverse notities zijn kaders en uitgangspunten voor een participatievisie geformuleerd, zoals over Wmo, Gezondheidsbeleid, Inburgering, Kunst&Cultuur, Reïntegratie, Armoedebestrijding, Sport. Dat beleid, en de sociale staat van de gemeente, vormen uitgangspunt voor het opstellen van de visie op participatie.

Visie en ambitie op participatie

Voor de gemeente Tytsjerksteradiel is “meedoen-in-de-samenleving” kern van haar participatiebeleid en is het van belang dat iedereen op eigen wijze meedoet in de samenleving. Alle inwoners leveren een bijdrage aan de sociale samenhang en binding in de gemeente, dorp en buurt. Ook instellingen en bedrijfsleven vervullen een rol in bevordering van participatie in de lokale gemeenschap.

Als algemene participatieambitie wil de gemeente Tytsjerksteradiel dat elke inwoner naar eigen vermogen op minimaal twee terreinen “meedoet-in-de-samenleving”.

Betrokken partijen

Tytsjerksteradiel vindt participatie een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen: inwoners, overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Actief burgerschap heeft immers te maken met een wisselwerking tussen inwoners onderling en tussen inwoners en hun omgeving, waarin overheid, maatschappelijke organisaties en ondernemers actief zijn.

De gemeente heeft bij het realiseren van haar participatiedoelen verschillende rollen en taken. De gemeente wil de inwoners overtuigen, verleiden, stimuleren, activeren, ondersteunen, faciliteren en (in het uiterste geval ook) dwingen om een bijdrage te leveren aan de samenleving. De gemeente kiest haar rol afhankelijk van de situatie of de doelgroep.

Van maatschappelijke organisaties vergt de gemeente na te gaan op welke manier zij kunnen bijdragen aan participatiebevordering. De gemeente kan hierbij ondersteunend zijn en daar waar sprake is van subsidierelaties sturend optreden. Aan inwoners wordt gevraagd een actieve bijdrage te leveren aan de samenleving, aan de eigen en directe leefomgeving. Uiteraard zijn inwoners individuen en in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor hun eigen leven en de keuzes die zij daarin maken. Tegelijkertijd maken alle individuen deel uit van de samenleving. Die

samenleving is niet een optelsom van alle individuen, maar wordt gevormd door verschillende sociale verbanden en netwerken. De gemeente vindt het van belang dat haar inwoners een actieve bijdrage leveren aan de samenleving en doet daarbij een beroep op de eigen verantwoordelijkheid.

Participatie–invullingen in Tytsjerksteradiel

De gemeente verricht al tal van invullingen op arbeidsmarktparticipatie, sociale participatie en maatschappelijke participatie. In de notitie worden deze invullingen kort aangeduid inclusief de betreffende doelgroepen. Het gaat dan om: reïntegratie en toeleiding naar werk, inburgering, volwasseneneducatie, economie/ bedrijfsleven, zorg, opgroeien en opvoeden, cultuur, sport, leefbaarheid en mienskipsvorming, vrijwilligerswerk, mantelzorg.

Keuzes, doelgroepen en verdere uitwerking

Aan het eind van de notitie worden uitgangspunten voor keuzes, algemene doelgroepen, en prioritaire doelgroepen voor individuele participatiebevordering beschreven.

Voor de verdere uitwerking van de participatievisie worden aandachtspunten uitgezet: beleid op participatiebudget, verbindingen leggen bij invulling van de diverse vormen van participatie, en regievoering naar maatschappelijke organisaties.